

Reis naar het morgenland

Arno Cuppen en Huberta Wiertsema

Met het hoofd vol dromen en sprookjes gaan Arno Cuppen en Huberta Wiertsema op pad. Verslag van een bezinningstocht van Saint-Jean-Pied-de-Port naar Turijn in Italië. Letterlijk en figuurlijk tegen de stroom in.

'Op weg naar het morgenland, naar het oosten. Op pad, met de rug naar Santiago de Compostela, dat is ons plan. En de start komt razendsnel dichterbij. Eind deze maand nemen Thijs en Hanne het stokje van ons over, voor de laatste vier weken van dit pelgrimsseizoen. Nog nooit zijn wij zo lang "van honk" geweest terwijl de herberg gewoon doordraaide.' (Nieuwsbrief

L'Esprit du Chemin, 15 augustus 2009).

'Komen jullie terug uit Santiago? Waar gaan jullie heen? Lopen jullie wel goed?' Twee dagen lang lopen we tegen een stroom van pelgrims in, richting Le Puy. Op heuvelrug na heuvelrug zien we de bergen van 'ons' Baskenland kleiner worden en als we verder naar het oosten draaien verliezen ze hun vertrouwde vormen.

We kunnen er maar niet over uit: 'Wat is het mooi, hè? Dat we hier nu, samen, kunnen lopen!' Twee maanden liggen voor ons en zo'n 1.500 kilometer pelgrimsweg, die ons tot bij Turijn in Italië zal brengen. Althans, dat is het

Tegen de stroom in. Foto: Arno Cuppen

plan. Tijd en ruimte genoeg dus om ook eens rustig na te denken. Bijvoorbeeld over een Bas-kisch sprookje.

Knagende gedachten

Er was eens een vervallen bergboerderijtje dat eenzaam onderaan een dromerige berg stond. De bewoners waren al lang geleden vertrokken naar het dal, en nu kwamen er alleen nog koeien schuilen. Het was er stil, op het ruisen na van prachtige, oeroude bomen. Ook de tijd leek stil te staan. Moderne dingen als elektriciteit, waterleiding en riolering waren er onbekend.

Tot op een dag... het boerderijtje te koop stond. Nog diezelfde middag vonden we het, met kloppend hart. Dit was het: rust, ruimte, ons verbonden voelen met de streek, zelf bouwen,

zelfvoorzienend zijn, niet ver van de herberg. Maar, zo plotseling als het boerderijtje in de etalage van de makelaar verscheen, zo plotseling verdween het weer. En het meest bijzondere was ... we voelden geen enkele aandrang om uit te zoeken hoe het zat. Zo bleef het sprookje een sprookje, dat wel. Maar een sprookje dat bleef knagen. Waar was ons enthousiasme gebleven, en de behoefte aan een plekje voor onszelf, naast de herberg. Dát was toch echt?

Daar zouden we dus eens rustig over nadenken. Dachten we. Maar zo gauw we de doorsteek maakten naar de pelgrimsweg van Arles, begon het weer. Als we dan eens hier, aan de voet van de centrale Pyreneeën, een huis kochten? Het is er schitterend. We zouden er ook pelgrims kunnen ontvangen, als de drukke herberg in Saint-Jean-Pied-de-Port ons teveel

Reis naar het morgenland: de zon komt op boven de Camargue. Foto: Arno Cuppen

wordt. Hier is het nog vrij stil. Of hier? Of ... Gelukkig zakte de 'koorts' daarna weg en konden we naar mooie plekken kijken zonder dat er meteen bouwplannen opborrelden. Dag in, dag uit trokken we verder, door de heuvels van de Gers. Door het ritme van de tocht lieten we onze vragen één voor één los. Om veel later te ontdekken dat de antwoorden stiekem waren meegelopen, om op onverwachte momenten aan onze mouw te trekken.

Maghreb

De *chemin d'Arles* is stil. En dan ontmoeten wij nog elke dag andere pelgrims omdat wij tegen het stroompje inliepen. Na een tijdje viel ons op, dat de meeste tegenliggers al eerder op pelgrimspad waren geweest. Sommigen leken zelfs een lijstje af te werken: nu hier, volgend jaar daar, en het jaar daarop ... Nu zijn wij zelf ook 'recidivisten' en misschien merkten we daarom ook pas later wat we hier misten: het onbevangen openstaan voor het nieuwe, voor ontmoetingen, voor ... En op dat moment werden we allebei voor het eerst aan de mouw getrokken: 'Lijkt het jullie echt leuk om aan deze weg pelgrims te ontvangen?' Eh, nou nee. Nog een rukje: 'Zitten jullie in Saint-Jean niet op een voor jullie unieke plek?' Eh, ja ... JA!

Naarmate we langer onderweg waren, gingen ons meer dingen opvallen. Zo liepen we door nogal wat stadjes waarvan het hart nauwelijks meer klopte: lege etalages, vervallen huizen, de troosteloze hoofdstraat bedekt met een grauwsluijer door het zware verkeer. Wie weg kan trekt weg, zo lijkt het. Naar nieuwe huizen die in een ruime ring om de oude kern heen staan. De vrijkomende plekken blijven leeg of worden ingenomen door minder draagkrachtigen, bijvoorbeeld uit de Maghreb. Soms waanden we ons in zo'n oud centrum in de medina van een Noord-Afrikaanse stad.

In de sjieke Provence en Luberon zouden we soms het tegengestelde zien. Dan wordt zo'n

oud centrum, op een pittoreske heuveltop, opgekocht door kapitaalkrachtige buitenstaanders. Grote bolides glijden door de lokale *Rue P.C.* 'ooft. Het Frankrijk van 'du vin, du pain et du ...' is er een karikatuur geworden. Op een pleintje in Saignon zien we hoe een oude man grimmig het laatste bastion van rommelige, Franse authenticiteit verdedigt. Zijn hond ligt in een stoel naast de zijne, met een bordje: 'Foto's verboden, of 5 euro's.'

Paradijzen

Over karikaturen gesproken. Niet zelden worden de nieuwe huizen gebouwd in de stijl van Romeinse villa's. In plaats van een pretoriaanse garde hebben de moderne keizers de bewaking in handen – of beter: poten – gelegd van agressieve viervoeters. Die raken in alle staten bij het zien van tweevoeters. Misschien omdat er maar zo weinig van zijn: op de Franse *campagne* zijn er nauwelijks mensen 'in het wild'. Als we al mensen zien, dan zitten ze bijna altijd in auto's of op tractoren. Maar meestal zien we ... niemand. Niet in de mooie tuinen of op de riante terrassen en helemaal niet – echt waar – in de honderden zwembaden waar we in zeven weken, met bijna alleen mooi weer, langslopen. Waarom willen mensen dan toch hier wonen? Om weer zo snel mogelijk weg te zijn? Want drie, vier auto's voor het huis is geen uitzondering.

Weer een getrek aan onze mouwen: 'Wat zoeken *jullie* eigenlijk, daar op het Franse platteland? Staat jullie huis straks ook leeg, en zijn ook jullie dan steeds onderweg?' Tja, maar ... het is er zo rustig en mooi.

Dat is echt zo. Het is echt heel mooi en afwisselend. Voorbij Toulouse lopen we bijvoorbeeld eerst nog door de mooie, zuidelijke uitlopers van het Massif Central, waarna we ineens mediterrane Frankrijk binnenstappen: droge, woeste schoonheid en heerlijke geuren: munt, rozemarijn, tijm. Voor Arles lopen we door de

vlakten en rijstvelden van de Camargue. Daarna door de groene paradijzen van Les Alpilles en de Luberon: olijfbomen, parasoldennen, wijngaarden. Verder, steeds verder trekken we de bergen in, die steeds hoger worden. Op een pas, ergens achter Sisteron, zien we heel in de verte de eerste sneeuw liggen. Gaan we daarheen? Wat een avontuur. Wat zijn we toch bevoorrecht, zo voelen we dat, heel intens.

We lopen ook dwars door dynamische steden als Toulouse en Montpellier. Dat is echt anders dan bijvoorbeeld de *chemin du Puy*, waar je je nog wekenlang in een andere tijd kunt wanen. Hier vind je ook veel minder sporen van de middeleeuwse pelgrimsweg. Hier geen majestueuze timpanen als in Vézelay en Conques, geen indrukwekkende kruisgang als in Moissac. En Saint-Guilhem-le-Désert, eeuwenoude pleisterplaats voor pelgrims in de bergen vlak voor Montpellier, blijkt overspoeld door toeristen en winkeltjes met snuisterijen.

Bezinning

Wij voelen de spirituele dimensie vooral op het stuk na Arles, alsof je daar - in de grootse

natuur van de Alpen - echt een stukje dichtter bij de hemel bent. Zou Maria daarom bij voorkeur in berggebieden verschijnen? Zoals in Lumières en in Laus, weinig bekende zusjes van Lourdes, in de Pyreneeën. Maar pelgrims worden er nog steeds gastvrij ontvangen.

De mooie abdijen van Ganagobie en Boscodon liggen afgezonderd, op prachtige plekken. Ganagobie op een plateau, hoog boven de rivier de Durance. Boscodon in een vallei in de bergen. In beide woont sinds kort, voor het eerst sinds de Franse Revolutie, weer een kleine kloostergemeenschap. Een laatste opleving, voor de grote stilte? Vooral de kloosterkerk van Boscodon maakt grote indruk. Als je er binnenstapt, glijdt de prachtige stenen mantel soepel over je schouders. Het is een juweel van eenvoud en schoonheid, maatvoering en symboliek: de vensters naar het licht, naar het morgenland, maar verder helemaal gericht naar binnen, op bezinning.

Als we de volgende dag verder lopen, kijken we nog vaak terug naar die bijzondere plek. Maar niet alleen Boscodon trekt aan onze mouw, ook de overweldigende natuur waar we door-

Op weg naar de Col de Montgenèvre: terugkijkend naar Briançon. Foto: Arno Cuppen

GR 653 D

Chemin de St Jacques de Compostelle et de Rome

heen lopen: ruige kloven, bossen, stille bergdorpjes. Aan het eind van de etappe, op een smal pad hoog boven de Durance, zien we de zon achter de bergen zakken: een fascinerend spel van schaduwen en licht.

Die avond, in de gîte van Saint-Alban, valt de boodschap van al die mouwtrekkers samen. We zijn teveel pelgrim geworden, teveel mensen van de weg, om ons nu op één plaats vast te leggen. Onze opgave is niet een huis te vinden, maar thuis te komen bij onszelf. En ja, eigenlijk wisten we dat al. Maar wat zit er toch een afstand tussen weten en ten diepste beseffen en ... daar naar leven. Een afstand die veel groter is dan die we de afgelopen weken hebben overbrugd. Als zalmen in een bergbeek, hoger, steeds hoger, tegen de stroom in, terug naar huis ... We zijn er nog lang niet, maar we hebben weer een stap gezet, hebben weer een stroomversnelling genomen.

Stromen

De laatste week is een prachtige apotheose. Twee dagen later steken we de Alpen over, die de nacht ervoor zijn besneeuwd. Schitterend, schitterend, schitterend.

Zo gauw we aan de Italiaanse kant de bergen uit zijn, slaan we linksaf, naar het noordoosten, en lopen we via de 'heilige berg' Belmonte eerst naar Damanhur en dan naar het Monastero di Bose. Beide zijn jonge, spirituele gemeenschappen: Damanhur komt voort uit de new age-beweging, Bose bouwt verder op eeuwenoude kloostertradities. Beide geven hun verbinding met anderen en het Andere ook fysiek vorm: Damanhur door zijn zogenoemde tempels van de mensheid, uitgegraven in de bergen. Bose door zijn gastvrije

klooster, in een stille vallei. Op beide plekken voel je je als op een andere planeet. Beide bewegingen gaan tegen de aardse stroom in: de dominante stroom van materialisme en consumptisme, onder meer gesymboliseerd door de villa's met zwembad, angstig omgeven door muren, hekwerken, honden en – vooral in Italië – videocamera's. Een hoofdstroom voor wie het belangrijker is om banken te redden, dan onze planeet.

Wij voelen ons meer thuis in de tegenstroom. Damanhur en Bose zijn dan ook prachtige plekken om onze voettocht af te sluiten. Althans, voor dit jaar, want volgend jaar hopen we verder te trekken, richting ... Jeruzalem.

Als opstapje naar dat verre doel, reizen we van Bose met bus en trein naar de 'heilige berg' van Varallo: 'het nieuwe Jeruzalem'. Het heiligdom is vanaf eind vijftiende eeuw gebouwd, onder meer voor pelgrims voor wie het Heilig Land onbereikbaar was ...

Zo hebben we dat bedacht, maar er wacht ons nog een verrassing. Als we het station van Varallo uitlopen worden we opnieuw aan de mouw getrokken. 'Zijn jullie toeristen of pelgrims?' Het is weer zo'n wonderbaarlijke camino-ontmoeting, nu met Enzo, enthousiast Santiagoganger. Geweldig. 'Hebben jullie al een slaapplek?' En, als we vertellen over Jeruzalem: 'Weten jullie dat we bezig zijn om de route van Rome naar Bari en Brindisi uit te zetten?' Bedankt, Jacobus! 🌿

Titel van het artikel is geïnspireerd op de pelgrimsvertelling Reis naar het morgenland van Herman Hesse (Die Morgenlandfahrt, 1932). Voor meer verhalen kijk op www.espritudchemin.org.